

"Helyzet van! De nem reménytelen!?"

A gazdasági krízis okozta nehézségek és azok karbantartási vetületei a nyomdaiparban.

Dr. Horváth Csaba ügyvezető igazgató, Nyomda-Technika Kft.

1. Helyzetjelentés a hazai nyomdaiparról 2009. május

Hiába az elmúlt évek több milliárdos beruházásai, a magyarországi nyomdaipar nagyon nehéz időszak elé néz. A szakma kiszolgáltatott a külföldi beszállítóknak, a kíméletlen árversenyt pedig még a nagy nyomdák sem tudják komoly veszteségek nélkül átvészelni.

1.1 Prés alatt, többszörösen is

Március közepén felszámolási eljárást kezdeményeztek az 1993-ban családi vállalkozásként alakult, 2006-ra azonban számos befektetés és felvásárlás következtében már közel 5 milliárdos éves forgalommal rendelkező Grafika Press Zrt. ellen. Az ismert okok világosak voltak: a nyersanyagok árának emelkedését a nyomda nem tudta érvényesíteni a tendereken, a forintárfolyam radikális romlása miatt a berendezések lízingszolgáltatásait nem tudta fizetni, a százmilliós kintlevőségeit pedig nem tudta behajtani a szintén nehéz helyzetben lévő partnerektől.

A Grafika Press-t a fentiek nyomán tekinthetnénk a magyar nyomdaipar aktuális állatorvosi lovának is, hiszen a szakemberek jellemzően ezt a három problémát emlegetik, amikor a hazai nyomdák állapotáról kérdezzük őket, függetlenül attól, hogy milyen területre szakosodott cégekről és speciális technológiákról beszélünk. Ráadásul vélelmezhető, hogy még az idén más, azonos méretű nyomdák is hasonló sors elé néznek.

A Grafika Press 6-10 százalékos árengedményeket tett tavaly az üzlet megtartása érdekében, és többek között ennek következményeképp is bukhatott el. Az év vége felé volt példa éves szerződések egyoldalú felbontására is a megrendelők részéről, de előfordult olyan is, hogy a megbízók 25-30 százalékos árcsökkentést kértek a nyomdáktól.

1.2 Beruházási „boom”

A nyomdaipari szaksajtó az elmúlt években folyamatosan új beruházásokról adott hírt. Tavaly három megaberuházás is volt a hazai piacon. Az angol tulajdonosi csoportokhoz tartozó Révai Nyomda Kft. és Lapcom Kft., továbbá az izlandi hátérrel rendelkező váci Infopress Group (IPG) is több milliárd forintos innovációs beruházást hajtott végre. Korábban a Zrínyi Nyomda, valamint a már említett Grafika Press tette ugyanezt.

Ennek a - bizonyos szempontból elkerülhetetlen - beruházási láznak az egyik oka, hogy a régió más – konkurenciának tekinthető - országaiban, Lengyelországban, Szlovákiában, Romániában és Ausztriában szintén komoly fejlesztések zajlottak, amivel tartani kellett a lépést, hiszen a megrendelők részéről nem csupán az árak, de a gyorsaság és a minőség is a versenytényezők között szerepelnek.

A hazai nyomdaipari beruházások összértéke az elmúlt öt évben megközelítette az évi 50 millió eurót. 2005-től fokozatosan, minden évben növekedett a beruházás mértéke, 2007-ben 17-18 milliárd forintot tettek ki a fejlesztésekre. A gazdasági környezet kedvezett a beruházásoknak, a válságra azonban nem voltak a nyomdák felkészülve.

Bár a hazai nyomdaipar gépállományának minőségéről megoszlanak a vélemények (a kilencvenes évek innovációi arról szóltak, hogy a nyugati nyomdák levetett gépeit vették meg a hazai cégek), azért a jelentősebb nyomdák gépparkja mára lényegében lecserélődött a legkorszerűbb technológiákra. Komoly probléma, hogy sok nyomda lízingeli a gépeit és a válság miatt - az euró alapú szerződéseknek köszönhetően - havonta lényegesen többet kell többet fizetniük. Mégis a megrendelések visszaesése és a túlkínálat miatt állnak a gépek. Ebben a helyzetben nemhogy a lízingköltségeket nem tudják finanszírozni, de a napi működéshez szükséges összeget is nagyon nehéz kitermelniük.

1.3 Túlkínálat a piacon

Ugyanakkor a verseny következtében a nyomdák azzal szembesülnek, hogy óriási felesleg mutatkozik a kapacitásukban, és nagyon nagy, becsülhetően két - két és félszeres, túlkínálat mutatkozik a piacon, ami szintén magyarázza a nyomott árakat.

Noha a nagy példányszámokra szakosodott rotációs heat-set nyomdák megrendelése is visszaestek, a válság inkább a kisebb példányszámokkal dolgozó íves nyomdákra lehet igazán súlyos hatással. A kereskedelmi kiadványokra, reklámokra szakosodott plakátnyomdák még csak ezután fogják igazán megérezni a nehézségeket. A könyvekre szakosodott nyomdák egyedül a tankönyvekben reménykedhetnek. A könyvkereskedelem hazai anomáliái nyomán keletkezett piaci és pénzügyi zavarokat ezen a területen a gazdasági krízis csak tovább erősítette.

1.4 A költségek drasztikus emelkedése

A nyomdaipar az anyagigényét döntően csak külföldi importból tudja kielégíteni. A gépeket, alkatrészeket, a papírt, a festéket és egyéb segédanyagokat mind külföldről hozzák be Magyarországra. Míg tavaly nyáron még 250 forint/eurós árfolyamon fizettek a nyomdák ezekért a tételekért, addig ma 280-300 forint/euró között tudják csak beszerezni a nyersanyagokat, ami kb. 15%-os drágulást jelent. Az anyagköltség az összköltségek hatvan százalékát (ebből ötven százalék a papír) teszik ki. A papírgyártók nemrég jelentettek be egy 15-20 százalékos drágulást, és ha mindehhez az energia- és gázár növekményt is hozzácsapjuk, akkor nem tűnik csodának, ha valóban recsegnek a hazai nyomdaipar eresztékei. A nyereségráta az évek során annyira lecsökkent, hogy a tulajdonosoknak lassan azon kell gondolkodniuk, hogy inkább bankba tegyék a pénzüket. A hazai nyomdaipar éves átlagnyeresége – ha van egyáltalán profit - ma egy és három százalék között mozog,

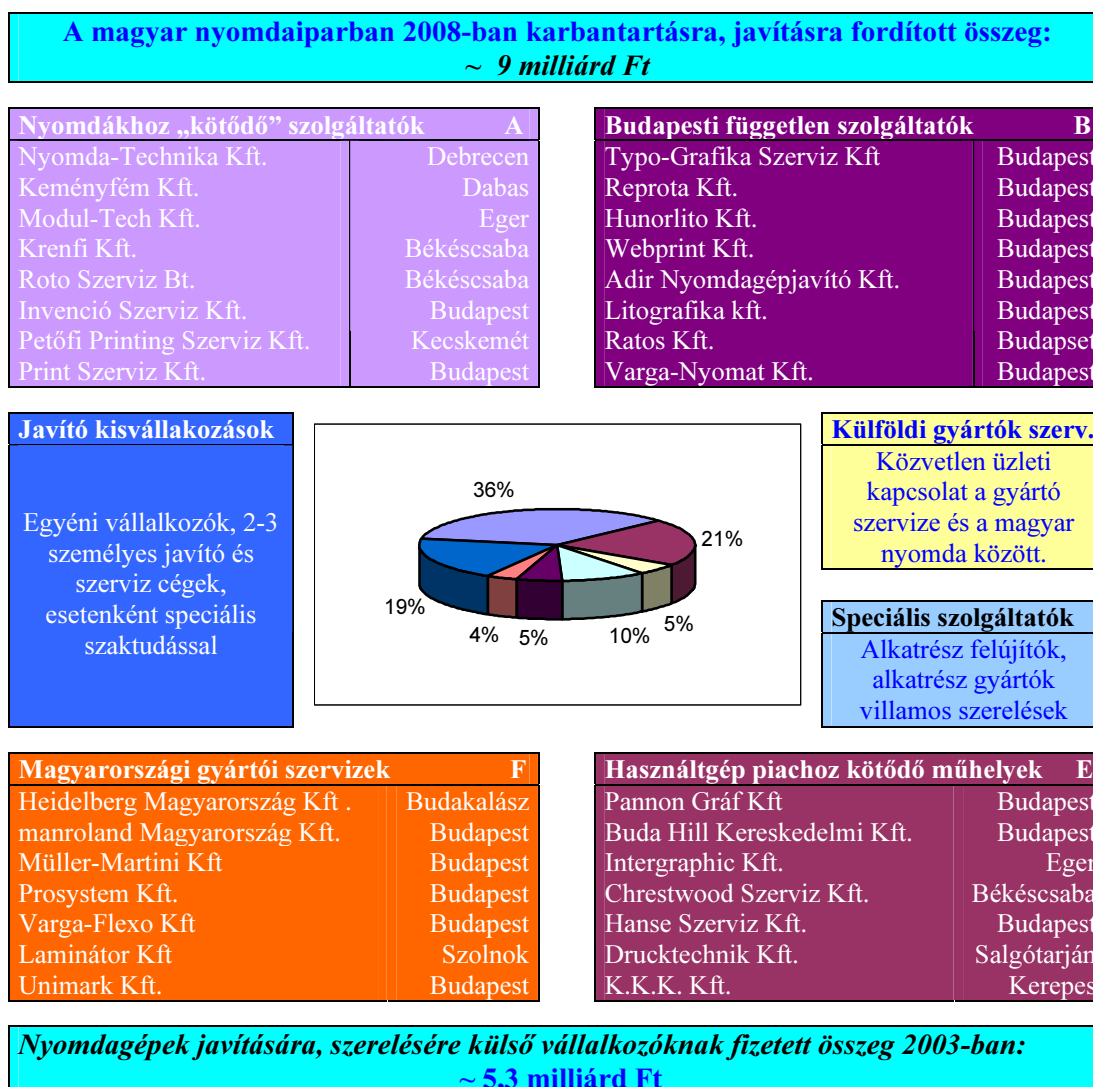
1.5 Mit hoz a közeljövő?

A szektorban folyamatos, egymásnak ellentmondó változások zajlanak. Amíg a svéd tulajdonú Elanders nyomdaipari társaság zsalalövői nyomdája 2 millió eurós, az edelényi Eclipse-Print Nyomda félmilliárd forintos beruházásba fogott, az RR Donnelly újabb 250 főt foglalkoztató nyomdát épít zöldmezős beruházásként, addig a nyomdászokkal folytatott beszélgetések alapján úgy tűnik, a nyomdászszakma egyelőre nem látja, hogy a válságból milyen út vezethet ki. Különböző forgatókönyvekről beszélnek, de abban mindenki egyetért, hogy az ágazat megtisztulhat. Ez abban mutatkozhat meg, hogy a külföldi összevetésben kiugróan sokszereplős hazai nyomdaiparból az alkalmatlanok végleg eltűnhetnek (évente így is 350 nyomda szűnik meg Magyarországon), de az sem tartható kizártnak, hogy nagy múltú nyomdák is bedőlnek, mások pedig fúzióra lépnek.

2. Karbantartó szakvállalatok a magyar nyomdaiparban

A magyar nyomdaipari karbantartás egészen új fejezete, hogy ilyen típusú hazai szakvállalatok egész sora jelent, jelenik meg a piacon.

Az 1. ábrán ennek a jelenlegi helyzetnek egy összefoglaló ábrázolása látható.

1. ábra

A nyomdaipari javítások, karbantartási szolgáltatások piaci szereplői és részesedésük

Jól látható, hogy a nyomdatermékek piacához hasonlóan a karbantartási szolgáltatások területén is viszonylag kisszámú szereplőé (A,B) a meghatározó arány (57%). Ebből következik, hogy az itt dolgozók szakemberek száma is jelentős: 327 fő. Összességében a magyar nyomdaipari karbantartásban dolgozó szolgáltatók - becslésem szerint - kb. 430 főt foglalkoztatnak. Bár elég nagy verseny a javító, szolgáltató cégek között a külső karbantartási szolgáltatások iránti eddig folyamatosan növekvő kereslet eddig lehetővé tette a többé-kevésbé töretlen fejlődésüket. Mivel a szolgáltatásaik egy része a beruházásokhoz is kötődik, a 1.2 pontban bemutatott beruházási fellendülés folyamatosan biztosította számukra a piaci keresletet, annak ellenére, hogy az új gépek vásárlása a javítási igények arányát csökkentette.

2.1 Csökkenő kereslet a folyamatos szolgáltatásra

A nyomdaiparban érdekelt karbantartási szolgáltatók a fenyegető válság jeleit elsőként akkor kezdték érezni, amikor az év végén a folyamatos szolgáltatásokra vonatkozó szerződéseik megújítására került sor. A nyomdák kezdték csak a visszaesett vagy csökkentett termelésük arányában megrendelni ezeket a szolgáltatásokat. A folyamat azóta is tart, sőt tovább erősödött. A karbantartó cégek egy része a rugalmasabb munkaidő beosztással reagált erre, bízva abban, hogy rövid idő múlva újra szükség lesz a szolgáltatásaikra vagy idővel a konvertálható szakembereit más, keresettebb szolgáltatások elvégzésére irányíthatja. Ezeket az „időhúzásnak is tekinthető” törekvéseket eddig siker koronázta. Részben a nyomdák hasonló „időhúzó” taktikája volt segítségükre. Az eddig elhalasztott nagyobb javításokat most végeztették, végeztetik el.

2.2 Még tart a beruházási „boom”

A karbantartó szakvállalatok szinte mindegyike nyújt a beruházásokhoz kapcsolódó szolgáltatást vagy a szakemberei tudása könnyen konvertálható ebbe az irányba. A tavalyi évben – még a válság előtt – eldöntött beruházásokat a nyomdák nem állították le, azok még igen tekintélyes arányban veszik igénybe a karbantartási vállalkozások kapacitását. Ennek lecsengése az év vége felé várható.

2.3 Akciók és reakciók

Eddig a karbantartási szolgáltató vállalkozások sikeresen kivédtek a válság hatásait. Létszámot még nem csökkentettek, igyekeztek megőrizni a szakember gárdájukat. Mert ez az egyetlen igazi tőkéjük.

A valóságban azonban az említett körülmények miatt a válság hatásait csak késleltetni tudják az eddig kezükre játszó segítő körülmények okán. Az ágazatban gyűrűző fizetési nehézségektől már ők sem mentesek. A beruházások hamarosan befejeződnek. A fellendülés jelei még nem látszanak.

3. A nyomdaipar számokban

A nyomdaiparban rejlő lehetőségek, és egy ország fejlettségére nézvést is beszédes mérőszám az egy főre jutó éves papírfogyasztás, ami Magyarországon jelenleg 95-100 kilogramm/fő/év, szemben az Európai Unió átlagával, ami 195 kilogramm/fő/év. A magyarországi nyomdaiparról legutóbb a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) végzett felmérést 2007-ben. Bár a számok azóta alaposan változtak, vagy eleve pontatlanok, mégis érdemes megnézni néhány adatot. Magyarországon 2007-ben 5480 nyomda volt, melyek 6,3 százaléka volt külföldi tulajdonban. 250 fővel több embert mindössze kilenc nyomda alkalmazott, 50 és 250 közötti munkavállalót pedig csak 57 nyomda, vagyis 95 százalék fölötti a területen a kisvállalkozások száma. A hazai össztermelés kilencven százalékát 700 nyomda adja. Ebben az évben a hazai nyomdaipar összforgalma 175,6 milliárd forint volt, ötmilliárd forint fölötti éves forgalommal pedig mindössze kilenc cég rendelkezett

1. Bátorfi A.: Prés alatt – Körkép a hazai nyomdaiparról
Kreatív.Online, 2009.05.22. www.kreativ.hu
2. Nyomda- és papíripar számokban – 2007.
Nyomda- és Papíripari Szövetség, Budapest, 2008. CD-kiadás